

Тема 3.4

Яким чином толерантність та інклюзія торують шлях до суспільства рівних можливостей

У цій темі ви розглянете ключові особливості суспільства рівних можливостей, ознайомитеся зі шляхами інтеграції представників різних культурних і соціальних груп у громадське життя.

Ключові здобутки у вивченні теми

3D

“

Думаємо, аналізуючи суспільство рівних можливостей.

Дбаємо про толерантне ставлення до оточуючих.

Діємо, залучаючи людей з інвалідністю та представників інших соціальних груп до активного суспільного життя.

Підняти слабкого — цього замало: треба ще його потім і підтримати.

Вільям Шекспір, англійський драматург

Правдива ознака, за якою можна впізнати справжнього мудреця, — терпимість.

Генрік Ібсен, норвезький драматург

Привчи свій розум до сумніву, а серце — до терпимості!

Георг Ліхтенберг, німецький учений і публіцист

Обговорюємо

- Ознайомтеся з поданими висловами відомих людей. Як ви їх розумієте?
- Що об'єднує ці вислови?

Модуль 1

Що таке толерантність та якою є її ціннісна сутність

■ **Толерантність** — це повага, сприйняття та розуміння різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людини.

■ **Толерантність** — це активне ставлення, що формується на основі визнання універсальних прав і основних свобод людини й обов'язок сприяти ствердженню прав людини, плюралізму (в тому числі, й культурного), демократії та правопорядку. (Витяг з Декларації принципів толерантності ООН).

На сьогодні по-різному тлумачать поняття «толерантність». Одні розглядають її як виховане, терпиме ставлення до людей, що мають певні відмінності; інші розуміють толерантність як світоглядну рису, притаманну особистості, що сприймає світ у його багатоманітності та цінує це. Для деяких людей толерантність — це просто байдуже, індиферентне ставлення до «інших». Для тих, хто має почуття власної гідності та поважає права інших людей, толерантність означає усвідомлення культурного багатоманіття, що оточує нас, різних форм самовираження та самовиявлення людини.

Кожна особистість самостійно приходиться до власного розуміння толерантності. Так чи інакше, толерантність є не лише внутрішньою якістю індивіда, а й ознакою соціальної зрілості людини.

Формуванню толерантності сприяють знання про інших людей, відкритість у спілкуванні та свобода думки, совісті й переконань. Толерантність

розвивається на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини.

Розуміння толерантності як сумісності не лише демонструє можливості для взаємодії, але й визначає її рамки. Межі нашої терпимості до протилежних поглядів визначити нелегко, однак, основним орієнтиром є недопущення порушення прав інших людей. Суспільство рівних можливостей — спільнота, де відсутні будь-які форми дискримінації.

Досліджуємо
та обговорюємо

Асоціації толерантності

- Назвіть асоціації, які виникають у вас, коли ви думаете про толерантність. Запишіть їх на великому аркуші паперу чи на дошці.
- Виберіть три асоціації, які, на вашу думку, є найважливішими характеристиками толерантності, та поставте галочки навпроти кожної позиції.
- Проаналізуйте та обговоріть з однокласниками ті позиції, які здобули найбільше голосів, та ті, які отримали найменшу підтримку. Аргументуйте свій вибір, підкріплюючи його прикладами.

Щоб бути толерантним, необхідно:

- усвідомлювати те, що всі люди різні;
- навчитися сприймати людей такими, якими вони є, не намагатися змінити в них те, що нам не подобається;
- цінувати кожну людину як особистість, поважати її думки, почуття, переконання, незалежно від того, чи збігаються вони з нашими;
- зберігати власну гідність і за будь-яких обставин залишатися собою.

Громадянська
активність

Зроби крок назустріч

- Виберіть картку, на якій зазначена певна соціальна роль. Не показуйте свої картки один одному.
- Розташуйтеся в одну лінію, як на «старті», і рухайтесь вперед, якщо вважаєте це за потрібне у певній ситуації. Дотримуйтеся тиші й уникайте будь-яких реплік і коментарів під час вправи.
- Для кращого розуміння, заплющіть очі та спробуйте уявити, як виглядає та чувається людина, роль якої ви отримали.
- Поміркуйте, яким могло бути ваше дитинство: в якому будинку ви народилися, в які ігри грали, чим захоплювалися?
- Яким може бути ваше повсякденне життя сьогодні?
- Уявіть себе у вашій школі, як проходить ваш звичайний навчальний день, які у вас стосунки з однокласниками та вчителями упродовж останнього часу?
- Кожного разу, коли хтось із вас може ствердно відповісти на зачитане висловлювання, зробіть крок уперед. Не поспішайте, проаналізуйте власне розташування у просторі стосовно інших. Запам'ятайте місце, де ви стояли перед початком вправи, та порівняйте з тим, на якому Ви опинилися внаслідок певних «кроків назустріч».

Ролі, які отримують учні / учениці

Відмінниця, учениця 11-го класу. Президент школи	Учень, який не дуже добре навчається, захоплюється театром	Посередній у навчанні учень 7-го класу
Учениця 9-го класу, має низький рівень успішності. Захоплюється рок-музикою	Учень 10-го класу, має низький рівень успішності. Палить	Учениця 10-го класу. Донька заступника директора школи
Учень 5-го класу, «новенький», перейшов з іншого навчального закладу, затинається	Учень 10-го класу, чії батьки давно є меценатами закладу	Учень з низькою успішністю, з малозабезпеченої родини. Неформальний лідер школи
Учениця-переселенка, що мешкає у родичів	Учень 8-го класу, має вади зору	Учениця 6-го класу, має проблеми з опорно-рухомим апаратом
Учень 10-го класу, батьки якого зловживають алкоголем	Учениця 11-го класу, родина якої належить до Свідків Єгови	Учень 10-го класу із зайвою вагою. Чудово знає інформатику
Учень 9 класу, чії батьки на заробітках. Його виховує бабуся	Директор школи	Заступник директора з виховної роботи
Бібліотекар	Прибиральниця-пенсіонерка	Вчитель молодших класів, мусульманин, біженець з Азербайджану
Вчитель історії, який завжди має власну позицію та відстоює інтереси учнів школи	Вчителька хімії, подруга директора	Мати-одиначка, безробітна
Батько учня 8-го класу, успішний бізнесмен	Батько учениці 6-го класу, має інвалідність — втратив ноги	Мати шести дітей, четверо з яких навчаються у цій школі, ромка
Мати учня 11 класу, вчитель фізики цієї школи	Ви — той/та, ким ви є в житті	Охоронець-вахтер

СИТУАЦІЇ, ЯКІ ЗАЧИТУЄ ВЧИТЕЛЬ

1. Ви ніколи не відчували дискримінації через власне походження, через те, ким ви є.
2. Ви завжди відчуваєте себе в безпеці на території школи.
3. Ви можете вільно висловлювати свою думку і впевнені, що її почують.
4. З вами завжди радяться стосовно прийняття рішень, важливих для життя і роботи школи.
5. Вам довіряють і дозволяють виконувати важливі для навчального закладу і для вас справи.
6. Ви можете відкрито критикувати дії оточуючих без негативних наслідків.
7. Ви впевнені, що при виникненні конфліктної ситуації або інших проблем, ваші права будуть захищені, незалежно від Вашого статусу.
8. Ви знаєте свої права і впевнено ними користуєтесь.
9. Під час навчально-виховного процесу ваші думки та потреби враховують.
10. Стосовно вас ніколи не допускалось приниження, нетактовна поведінка, крик тощо.
11. Ви завжди можете захистити свої права.
12. Ви обізнані зі своїми правами та обов'язками під час навчально-виховного процесу.
15. Ви маєте всі можливості для самореалізації.
16. Ваше право на приватність ніколи не порушувалось на території навчального закладу.
17. При потребі ви можете у зручній для вас формі отримати інформацію про права людини.
18. Ви поінформовані про усі рішення, які приймає керівництво закладу.
19. Рада школи безумовно розгляне ваше звернення та прийме рішення.
20. У вас не буде ніяких перешкод для того, щоб стати членом ради школи.

Питання для обговорення

- Чи легко було виконувати свої ролі? Чому?
- Які відчуття виникали при просуванні вперед чи коли ви залишалися на місці?
- У який момент ви помітили, що хтось значно відстає?
- Які відчуття виникли, коли ви почали значно відставати?
- Чи відображає вправа реальні ситуації життя шкільної спільноти?
- Які категорії у вашому оточенні (родина, місцева спільнота) є найбільш «вразливими» щодо реалізації / порушення їхніх прав?

Модуль 2

■ **Інклюзія** (від англ. *inclusion* — включення) — процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі. Йдеться, насамперед, про тих, хто має труднощі у фізичному чи розумовому розвитку.

Соціальна інклюзія — індикатор рівня демократії у суспільстві

Як вже згадувалося вище, толерантність є провідною ознакою суспільства рівних можливостей, яке передбачає чесне та справедливе ставлення до усіх людей, недопущення будь-якої дискримінації.

Сформувати суспільство рівних можливостей неможливо без почуття поваги до *інакшості*, що передбачає здатність розуміти інших і співпереживати, особливо, коли мова йде про людей з інвалідністю.

Громадянська активність

Зробимо наше середовище доступним для всіх

- Розгляньте малюнки і поміркуйте: з якими ще труднощами можуть зіткнутися люди з інвалідністю у нашому середовищі? Складіть список таких проблем.
- Якщо б ви були чиновником / чиновницею у місцевій раді, обов'язками якого / якої є контроль над дотриманням рівних прав та можливостей для населення, якою була б ваша програма?
- Подумайте над тим, як можна допомогти таким людям, якщо вони потребуватимуть нашої підтримки?

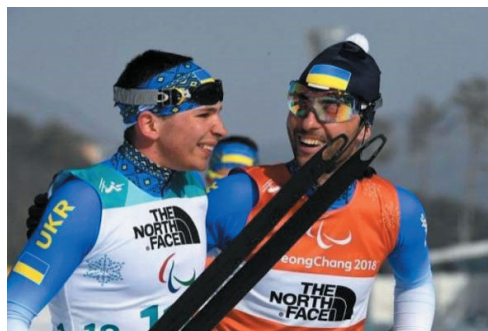
■ **Паралімпійські ігри** — міжнародні спортивні змагання для людей із інвалідністю. Як правило, проводяться після Олімпійських ігор, на тих же аренах.

Україна — шоста в загальнокомандному заліку Паралімпіади-2018

Українці на зимових Паралімпійських іграх у південнокорейському Пхьончхані — 22 медалі і шосте командне місце.

Всі нагороди — 7 золотих, 7 срібних і 8 бронзових — наші спортсмени здобули у двох видах спорту: 14 — у біатлоні, 8 — у лижних перегонах.

«Такі діти, як тільки опустять руки — нічого не отримають від життя. А якщо піднімуться, скажуть собі та усім навколо “я — людина, і хочу бути, як всі”, то й житимуть повноцінно, досягатимуть великих результатів», — заявив 21-річний призер збірної України на Паралімпійських іграх у Пхьончхані Олександр Казік. Олександр — повністю незрячий спортсмен. На дистанції його супроводжував інший спортсмен-гайд.

Олександр Казік (ліворуч) і його гайд та тренер Сергій Кучерявий. Хвилини радості від перемоги на Паралімпіаді-2018

Фото: Віталій Казаков і Оксана Шишкова (facebook.com/NationalSportsCommitteeOfTheDisabledOfUkraine)

Незламний духом: інвалід АТО втратив стопи і кисті рук на фронті, а тепер візьме участь у марафоні на 5 км в США

Киянин Вадим Свириденко — справжній герой. На фронті під час дебальцевських подій він втратив кисті рук та стопи, але це не зламало українця. Тепер 43-річний учасник Української асоціації інвалідів АТО планує пробігти 5 км на марафоні у США. Своїм прикладом Вадим показав українцям: ми не здаємося. Нас не зламати!

Досліджуємо
та обговорюємо

- Що ви знаєте про паралімпійський рух?
- Які спортсмени-паралімпійці з України вам відомі?
- За останні роки число людей з інвалідністю поповнили військовослужбовці із зони АТО. Чи є такі люди у вашій громаді? Якої допомоги вони потребують? Чи місцева громада долучається до допомоги їм?

Застосуйте набуті знання і досвід

- Проаналізуйте проблеми, з якими люди з інвалідністю стикаються у повсякденному житті вашої школи, громади.
- Чи отримують вони допомогу від місцевої спільноти? Якщо так, то наведіть приклади.
- Яким чином ви особисто можете сприяти інклюзії осіб з інвалідністю у життя місцевої спільноти? Складіть перелік добрих справ.